

N:o 4.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående förändrad lydelse i vissa delar af värnpligtslagen den 5 juni 1885; gifven Stockholms slott den 11 januari 1890.

Kongl. Maj:t, som denna dag till Riksdagen aflåter nådiga propositioner angående nedsättning i de på viss jord hvilande grundskatter och, jemte annat, sådan ändring i 1 och 6 §§ af lagen angående lindring i rustnings- och roteringsbesvären den 5 juni 1885, att lindringen skall från och med år 1891 utgå med 40 procent, har härmed velat föreslå Riksdagen att, för den händelse Riksdagen godkänner nyssnämnda nådiga framställningar, jemväl besluta, att 1, 3 och 6 §§, 27 § 1 mom. och 52 § af värnpligtslagen den 5 juni 1885 skola erhålla följande förändrade lydelse:

§ 1.

Hvarje svensk man är värnpliktig från och med det kalenderår, under hvilket han fyller tjuguet år, till och med det, under hvilket han fyller trettiofyra år.

§ 3.

1. Värnpligten fullgöres i beväringen och landstormen. Tjenstetiden i beväringen är åtta år.

I krigstid bestämmer dock endast behovet tjenstetidens längd för det uppkallade manskapet.

Bih. till Riksd. Prot. 1890. 1 Saml. 1 Afd. 3 Häft.

2. Under den tid, värnpligtig icke tillhör beväringen, tillhör han landstormen.

§ 6.

Äfven före det år, värnpligten inträder, må yngling anmäla sig till inskrifning och dervid uppgifva den truppafdelning eller flottans station, hvilken han vill tillhöra.

För bifall härtill erfordras, att han är till krigstjenst duglig och i öfrigt lämplig till den tjenst, hvartill han anmäler sig.

Han tillhör likväl beväringen intill dess åtta år förflutit från och med det år då han fylde tjuguet år.

Hvad i denna lag stadgas om värnpligtige gäller i tillämpliga delar för de enligt denna paragraf inskrifne, äfven innan de i värnpligtsåldern inträdt.

§ 27.

1. Värnpligtig är, sedan han blifvit inskrifven, skyldig att för sin utbildning tjenstgöra under fredstid i fyratioåtta dagar, hvilken tjenstgöring skall fullgöras vid rytteriet, artilleriet och ingenjörtrupperne samt flottan under det första året, men vid fotfolket och trängen under två år med trettiotre dagar under det första året och femton dagar under det derpå följande.

§ 52.

De särskilda bestämmelserna i § 27 mom. 1 angående de värnpligtiges öfningstid skola endast efter hand tillämpas på det sätt, att vid rytteriet, artilleriet och ingenjörtrupperne samt flottan under hvartdera af åren 1887 och 1888 värnpligtige, tillhörande första årsklassen, öfvas i trettiosex dagar, och under år 1887 värnpligtige, tillhörande andra årsklassen, med undantag af de å sjömanshus inskrifne, i femton dagar;

under hvartdera af åren 1889 och 1890 värnpligtige, tillhörande första årsklassen, öfvas i trettioåtta dagar;

under år 1891 i fyratio dagar;

under år 1892 i fyratjotvå dagar;

under år 1893 i fyratiofyra dagar;

och under hvartdera af åren 1894 och 1895 i fyratiosex dagar;

hvarefter stadgandet i § 27 mom. 1 träder i kraft; samt

vid fotfolket och trängen

under hvartdera af åren 1887 och 1888 värnpligtige, tillhörande första årsklassen, öfvas i tjuguen dagar, och värnpligtige, tillhörande andra årsklassen, i femton dagar;

under hvartdera af åren 1889 och 1890 värnpligtige, tillhörande första årsklassen, öfvas i tjugutre dagar, och värnpligtige, tillhörande andra årsklassen, i femton dagar;

under år 1891 värnpligtige, tillhörande första årsklassen, öfvas i tjugufem dagar, och värnpligtige, tillhörande andra årsklassen, i femton dagar;

under år 1892 värnpligtige, tillhörande första årsklassen, öfvas i tjugusju dagar, och värnpligtige, tillhörande andra årsklassen, i femton dagar;

under år 1893 värnpligtige, tillhörande första årsklassen, öfvas i tjugunio dagar, och värnpligtige, tillhörande andra årsklassen, i femton dagar; och

under hvartdera af åren 1894 och 1895 värnpligtige, tillhörande första årsklassen, öfvas i trettioen dagar och värnpligtige, tillhörande andra årsklassen, i femton dagar;

hvarefter stadgandet i § 27 mom. 1 träder i kraft.

Vidare vill Kongl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen, att § 13 mom. 2 i nämnda lag må utgå samt i sammanhang dermed mom. 3 af samma § erhålla ordningsnumret 2, äfvensom att 12 § 2 mom., 14, 17, 19, 22 och 26 §§, samt 33 § 3 mom. och 34 § af berörda lag må erhålla följande förändrade lydelse:

§ 12.

2. Direktionerna öfver sjömanshusen skola på sätt och inom tid, som Konungen bestämmer, hvarje år insända uppgift å de i sjömanshusens register inskrifne värnpligtige till Konungens befallningshafvande, som ofördröjligen öfversänder utdrag af dessa uppgifter till vederbörande befälhafvare för de olika inskrifningsområden, inom hvilka de värnpligtige äro mantalsskrifne.

§ 14.

Vid inskrifningsförrättning är med undantag af den, som är å

sjömanshus inskrifven, hvarje till densamma inkallad värnpliktig skyldig att personligen inställa sig; dock att vederbörande inskrifningsnämnd må kunna, der omständigheterna sådant påkalla, utan personlig inställelse inskrifva den, som vid tiden för förrättningen har fast anställning utomlands eller derstädes uppehåller sig för idkande af studier eller utbildning i sitt yrke och tillika i den ordning, Konungen föreskrifver, styrker, att han är till krigstjänst duglig.

Till inskrifningsförrättning skola vederbörande tjänstemän införskaffa de värnpligtiges prestbetyg.

Efter inskrifningen erhåller den värnpligtige en inskrifningsbok, hvori skall af vederbörande befäl antecknas hvad som beträffande hans värnpligt är af vigt att kunna styrka, såsom fullgjord tjänstgörings-skyldighet med mera dylikt.

§ 17.

Uppskof med den i § 27 omförmälda tjänstgöring vid hären eller flottan under fredstid kan till det år, under hvilket värnpliktig fyller tjugutre år, med ett år för hvarje gång medgifvas:

a) värnpliktig, som idkar studier och styrker sig behöfva sådant uppskof för avslutande af redan fortskriden lärokurs;

b) å sjömanshus inskrifven värnpliktig, som enligt intyg från sjömanshusdirektionen är förhyrd för längre resa å handelsfartyg och som till följd deraf icke utan väsentlig olägenhet kan, så länge resan fortvarar, inställa sig;

c) annan värnpliktig, så vidt giltiga skäl för uppskofvets beviljande pröfvas vara anförda, såsom att han sjelf förvaltar och brukar honom tillhörig fast egendom eller sjelf drifver honom tillhörig handels-, fabriks- eller annan industriel rörelse, samt vid inskrifningsförrättningen befinnes af en eller annan anledning icke hafva varit i tillfälle att på lämpligt sätt ordna om fastighetens eller rörelsens skötande under den tid, han för sin militära tjänstgöring skulle blifva frånvarande.

§ 19.

Inskrifningsnämnden, hvars ledamöter sammankallas af Konungens befallningshafvande i det län, hvartill största delen af bataljonsområdet hörer, tillkommer och åligger:

a) att verkställa de i § 13 omnämnda inskrifningar samt dervid i flottan inskrifva de värnpligtige, hvilka i § 25 mom. 1 omförmälas;

b) att pröfva och besluta om de i §§ 2, 16 och 17 omnämnda frikallelser och uppskof;

c) att mottaga de inskrifnes anmälningar rörande de vapenslag, de önska tillhöra;

d) att, efter pröfning af de inskrifnes lämplighet för det ena eller andra vapenslaget eller för annan befattning vid hären eller flottan, bland dem uttaga det antal, som från bataljonsområdet skall tilldelas rytteriet, artilleriet, ingenjörtrupperna och trängen, hvarvid i första rummet till nyssnämnda vapen uttagas de, hvilka dertill sig anmält;

e) att i afseende å dem, hvilka enligt § 25 mom. 2 skola i flottan inskrifvas, tillämpa hvad här ofvan blifvit om inskrifning till specialvapnen föreskrifvet;

f) att tillställa de inskrifne den i § 14 omnämnda inskrifningsbok, i hvilken nämndens beslut bör vara antecknadt, och med hvilken bör följa ett utdrag af denna lag samt af andra lagar och stadganden rörande krigsmagten; börande sådan inskrifningsbok för värnpliktig, som är å sjömanshus inskrifven och icke vid förrättningen sig inställer, öfversändas till vederbörande sjömanshusdirektion, der inskrifningsboken får af den värnpligtige afhämtas;

g) att förordna om de värnpligtiges öfverförande vid behörig tid till landstormen.

Öfver nämndens beslut föres protokoll af den utaf Konungens befallningshafvande förordnade ledamoten, och skola, innan nämnden lemna förrättningsstället, så väl inskrifningslängderna som protokollet af nämnden underskrifvas.

§ 22.

Inskrifningsrevisionen, som sammanträder på kallelse af ordföranden, tillkommer:

a) att pröfva och afdöma besvär mot inskrifningsnämnds beslut;

b) att granska och, der så skäligt finnes, ändra sådana inskrifningsnämnds beslut, öfver hvilka olika meningar varit inom nämnden till protokollet antecknade.

Inskrifningsrevisionens beslut öfverlemnas till Konungens befallningshafvande för att genom dess försorg vederbörande kungöras.

§ 26.

Värnpligtige uttagas ur bataljonsområden, på sätt § 19 bestämmer, till rytteriet, artilleriet, ingenjörtrupperna, trängen och flottan, hvarefter öfrige värnpligtige tilldelas fotfolket.

§ 33.

3. Den, hvilken enligt § 27 mom. 2 tillhör flottans reserv, så ock annan värnpliktig vid flottan, som är inskrifven å sjömanshus, är skyldig att, då han flyttar från ett sjömanshus till annat eller upphör att vara vid sjömanshus inskrifven, derom göra anmälan hos kompanibefälet; börande sålunda föreskrifna anmälningar ske senast en månad efter det ombyte af eller afgång från sjömanshus egt rum.

Värnpliktig vid flottan, hvilken icke är vid sjömanshus inskrifven, vare underkastad de i mom. 2 gifna bestämmelser rörande anmälan vid tillfällig vistelse utom kompaniområdet eller vid afflyttning.

§ 34.

Den, som innehaft anställning vid härens eller flottans stam under minst två år, anses hafva fullgjort sin beväringsofning, men skall efter erhållet afsked tillhöra beväringen till och med det kalenderår, under hvilket han fyller trettio två år.

Den, som under minst två år varit inskrifven såsom studerande vid universitetet eller såsom elev vid annan statens högskola, tillhör likaledes beväringen intill utgången af det år, hvarunder han fyller trettio två år.

De till ärendet hörande handlingar skola vederbörande utskott tillhandahållas, och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

Hj. Palmstierna.

*Utdrag af protokollet öfver landtförsvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen uti statsrådet å Stockholms slott
den 11 januari 1890.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern friherre ÅKERHIELM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve LEWENHAUPT,
Statsråden: friherre VON OTTER,
WENNERBERG,
friherre PALMSTIERNA,
friherre VON ESSEN,
friherre ÅKERHIELM,
ÖSTERGREN,
GROLL,
WIKBLAD.

1.

Efter gemensam beredning inom landtförsvars-, sjöförsvars- och civildepartementen anförde departementschefen:

»I följd af hvad förut denna dag vid beräkningen af tillgångarna för år 1891 års statsreglering förekommit, går jag nu att närmare redogöra för de förslag till ändringar i värnpligtslagen, som jag anser böra föreläggas Riksdagen i sammanhang med framställningen om lindring i grundskatterna samt roterings- och rustningsbördorna.

*Proposition
till Riksdagen
ang. förändrad lydelse
i vissa delar af värnpligtslagen
den 5 juni
1885.*

Dervid torde först till besvarande böra företagas frågan, huruvida *utsträckning af värnpligtstidens längd* nu bör påyrkas. Som Eders Kongl. Maj:t täcktes erinra sig, var i det af Eders Kongl. Maj:t för

*Utsträckning
af värnpligtstiden.*

1885 års Riksdag framlagda förslag till ny värnpligtstag, hvilket ligger till grund för nu gällande författning i ämnet, förutsatt, att värnpligten skulle räcka i 20 år och fullgöras 6 år i beväringens första uppbåd, 6 år i det andra uppbådet af beväringen samt 8 år i landstormen; och föreslogos, beträffande de båda beväringssuppbådens tjenstgöringsskyldighet, i hufvudsak enahanda bestämmelser, som nu äro gällande för beväringen. Riksdagen biföll dock detta förslag endast så till vida, att tjenstetiden bestämdes att räcka 12 år, deraf 6 år i beväringen och 6 år i landstormen.

Att emellertid den sålunda bestämda värnpligtstiden är för kort och att särskildt minst 12 årsklasser beväring äro af nöden för att äfven under ett krig af jemförelsevis kort varaktighet tillförsäkra fältarmén dess behof af vapendugligt folk, torde med tillräcklig tydlighet framgå af den erfarenhet, som i detta afseende vunnits inom andra länder. Jag beder, att till stöd för detta mitt påstående endast få erinra om det redan förut vid behandling af denna fråga inför Eders Kongl. Maj:t påpekade förhållande, att under vår grannstat Danmarks senaste två krig uppkallades i det förra 17 och i det senare 13 årsklasser af landets stridbara befolkning.

Det måste dessutom icke förglömmas, att nästan alla de förslag till landtförsvarets ombildning, som framlagts, sedan frågan om stärkande af försvaret på allvar ställdes på dagordningen, utsträcka tiden för de värnpligtiges krigstjenstskyldighet utöfver hvad som för närvarande är i detta afseende stadgadt. 1861 års komité talar visserligen endast i allmänhet om en utsträckning af den obligatoriska krigstjenstskyldigheten, men dock i ordalag och sammanhang, som tydliggen angifva, att komitén tänkt sig densamma af en helt annan omfattning och beskaffenhet än nu är fallet. Men redan år 1868 föreslås af dåvarande statsrådet och chefen för landtförvarsdepartementet 20 års tjenst, och de båda förslagen, som förelades 1871 års Riksdagar och hvilka i hufvudsak äro byggda på det nyssnämnda år utarbetade förslag till landtförsvarets omorganisation, hafva likaledes 20 års tjenstskyldighet, deraf 7 år i beväringen och återstoden i landstormen. 1875 års förslag, hvilket, som bekant, stälde som sitt mål att, med afskaffande af den nuvarande genom frivilligt aftal anskaffade stammen, fota hela försvaret uteslutande på den obligatoriska krigstjenstskyldigheten, har till och med 22 års tjenst eller tiden emellan det adertonde och fyrationde lefnadsåret; och skulle den värnpligtige fullgöra denna tjenst under sex år i linien, sex år i landtvärnet och återstående år i landstormen. Förslaget om ny värnpligtstag vid 1877 års riksdag har i detta afseende enahanda bestämmelser som det nyssnämnda; och

1883 års förslag, hvilket, som bekant, i hufvudsak anslöt sig till ett af enskilda motionärer inom Riksdagens Andra Kammare vid 1878 års riksdag afgifvet förslag till landtförsvarets ombildning, innehåller, i fråga om den obligatoriska krigstjenstskyldigheten, alldeles likartade bestämmelser som dem, hvilka sedermera i nämnda afseende föreslogos i ofvanomförmälda, af Eders Kongl. Maj:t till 1885 års Riksdag aflåtna proposition.

Beträffande tiden för krigstjenstskyldigheten har alltså ingen meningsskilnad förefunnits. Icke allenast männen af facket, som ju dock ofta misstänkas för att i sin ifver för ett starkt och ordnad försvaret drifva anspråken på den enskildes uppoffringar för denna viktiga angelägenhet för långt, utan nästan alla landets ledande politiska personligheter, hvilka under den långvariga striden om landtförsvarets ombildning egnat någon tanke åt dessa förhållanden, hafva enats derom, att tjugå års obligatorisk krigstjenstskyldighet, motsvarande hvad som i detta afseende är stadgad i de flesta af Europas fastlandsstater, är det minsta, som af landets krigsduglige invånare måste utkrävas, derest försvarets behof af armar i farans stund skall anses behörigen tillgodosedd. I sjelfva verket torde också vara uppenbart, att ett litet land, som vårt, omöjligen kan, då frågan gäller en sak af den omätliga vikt som landets sjelfförsvaret, tilltro sig att af den enskilde medborgaren fordra *mindre* uppoffringar, än de större staterna med sina ojemförligt rikare materiella tillgångar och större invånaretal. Då försvarets effektivitet med de på allmän krigstjenstskyldighet grundade härordningar, som vårt århundrade sett uppstå i nästan alla Europas länder, står i direkt proportion till antalet inom ett land befintliga vapenöfvade män och måttet af den utbildning, de erhållit, skulle snarare motsatsen vara att vänta.

Jag skulle alltså icke tveka att redan nu påyrka krigstjenstskyldighetens utsträckning till det mått 1885 års förslag till värnpligtstag uppstälde, derest jag icke i det långa fredslugn, landet åtnjutit, och folkets deraf beroende ovana vid de fordringar, ett starkt organiseradt försvar ställer på ett lands invånare, ansåge giltig anledning till varsamhet med reformer af denna beskaffenhet förefinnas. Å andra sidan torde emellertid frågan allt jemt böra hållas öppen och landet genom en successiv om än med små steg fortgående ökning i värnpligtstidens längd vänjas vid den åskådningen att, liksom de värnpligtiges öfningsskyldighet icke med 1885 års värnpligtstag nått sin definitiva gräns, jemväl en ytterligare utsträckning af värnpligtstiden är af försvarshänsyn med nödvändighet påkallad. Ehuru jag sålunda anser, att någon

ökning jemväl i detta afseende nu bör ifrågasättas, finner jag dock densamma böra begränsas till en jmförelsevis kortare tidrymd; och torde, för den händelse Eders Kongl. Maj:t gillar dessa sålunda af mig uttalade åsigter, densamma lämpligen kunna bestämmas till 2 år.

Deremot måste jag obetingadt påyrka, att den ifrågasatta förlängningen af värnpligtstiden uteslutande kommer beväringen till godo. På sätt jag framdeles kommer att omständligare ådagalägga, har ett ökande af landstormens klasser ingen betydelse för den egentliga fältarmén, och det är om dess stärkande frågan rör sig. Beväringen skulle alltså ökas med de två klasserna; och ehuru man, då beväringen sålunda skulle komma att utgöras af sammanlagdt 8 klasser, kunde ifrågasätta, att den indelning af densamma i två uppbåd, som föreslogs 1885, nu blefve återupptagen, har jag dock, då det antal beväringmän, som genom förslaget i fråga skulle tillföras beväringen, synes mig väl ringa att bilda ett särskildt uppbåd, ansett att med åtgärder i detta syfte kan anstå till dess tjenstskyldigheten i beväringen erhållit den utsträckning, som i 1885 års förslag förutsattes.

Jag hemställer alltså, att Eders Kongl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen, att ej mindre 1 och 3 §§ än äfven i sammanhang dermed 6 § af värnpligtslagen må erhålla följande förändrade lydelse:

§ 1.

Hvarje svensk man är värnpliktig från och med det kalenderår, under hvilket han fyller tjuguet år, till och med det, under hvilket han fyller trettiofyra år.

§ 3.

1. Värnpligten fullgöres i beväringen och landstormen. Tjenstetiden i beväringen är åtta år.

I krigstid bestämmer dock endast behovet tjenstetidens längd för det uppkallade manskapet.

2. Under den tid, värnpliktig icke tillhör beväringen, tillhör han landstormen.

§ 6.

Äfven före det år, värnpligten inträder, må yngling anmäla sig till inskrifning och dervid uppgifva den truppafdelning eller flottans station, hvilken han vill tillhöra. För bifall härtill erfordras, att han

är till krigstjenst duglig och i öfrigt lämplig till den tjenst, hvartill han anmäler sig.

Han tillhör likväl beväringen intill dess åtta år förflutit från och med det år, då han fylde tjuguet år.

Hvad i denna lag stadgas om värnpligtige gäller i tillämpliga delar för de enligt denna paragraf inskrifne, äfven innan de i värnpligtsåldern inträdt.

Beträffande *öfningstiden*, om hvilkens längd bestämmelser numera äro i sjelfva värnpligtslagen inryckta, kan i hufvudsak tillämpas hvad jag nyss yttrat i fråga om tjenstetiden. Att den utbildning, som nu tillgodokommer de värnpligtige, är för kort, derom kan icke mera än en mening råda, och skälen derfor hafva så ofta blifvit upprepade, att något ytterligare ordande derom nu icke torde vara erforderligt.

*Utsträckning
af öfnings-
tiden.*

Hvad angår den ökning i öfningstiden, som för närvarande bör ifrågasättas, torde, då Eders Kongl. Maj:t redan år 1885 i sammanhang med de Riksdagen nämnda år förelagda förslagen till ändringar i beväringinstitutionen ansåg hela öfningstiden böra bestämmas till 48 dagar, med skäl kunna påyrkas, att denna siffra för öfningsdagarne antal nu uppnås; och som, efter den nu varande öfvergångstidens förlopp, 42 dagar komma att utgöra den lagbestämda tiden för de värnpligtiges öfning, inskränker sig alltså den ökning, jag nu ifrågasätter, till sex dagar. Jag anser vidare hinder icke möta, att jemväl denna ökning, i enlighet med förfarandet år 1885, förklaras skola inträda endast successive med enahanda antal dagar hvart annat år som då bestämdes. Under förutsättning att den nu föreslagna ökningen, i likhet med hvad som skedde år 1885, träder i kraft vid ingången af andra året efter det beslutet derom fattas eller i förevarande fall år 1892, skulle alltså, med iakttagande af hvad i detta afseende redan är stadgadt, öfningstiden komma att utgöra under 1891 40 dagar, under 1892 42 dagar, under 1893 44 dagar, 1894 och 1895 46 dagar, hvar efter år 1896 den nu föreslagna ökningen skulle inträda i sin fulla verkan.

Jag hemställer med anledning häraf, att Eders Kongl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen, att § 27 mom. 1 äfvensom 52 § af värnpligtslagen må erhålla följande förändrade lydelse:

§ 27 mom. 1.

Värnpliktig är, sedan han blifvit inskrifven, skyldig att för sin utbildning tjenstgöra under fredstid i fyratioåtta dagar, hvilken tjenst-

göring skall fullgöras vid rytteriet, artilleriet och ingenjörtrupperna samt flottan under det första året, men vid fotfolket och trängen under två år med trettiofyra dagar under det första året och femton dagar under det derpå följande,

samt

§ 52.

De särskilda bestämmelserna i § 27 mom. 1 angående de värnpligtiges öfningstid skola endast efter hand tillämpas på det sätt, att vid rytteriet, artilleriet och ingenjörtrupperna samt flottan

under hvartera af åren 1887 och 1888 värnpligtige, tillhörande första årsklassen, öfvas i trettiosex dagar, och under år 1887 värnpligtige, tillhörande andra årsklassen, med undantag af de å sjömanshus inskrifne, i femton dagar;

under hvartera af åren 1889 och 1890 värnpligtige, tillhörande första årsklassen, öfvas i trettioåtta dagar;

under år 1891 i fyratio dagar;

under år 1892 i fyratjugo dagar;

under år 1893 i fyratiofyra dagar; och

under hvartera af åren 1894 och 1895 i fyratiosex dagar;

hvarefter stadgandet i § 27 mom. 1 träder i kraft; samt

vid fotfolket och trängen

under hvartera af åren 1887 och 1888 värnpligtige, tillhörande första årsklassen, öfvas i tjuguen dagar, och värnpligtige, tillhörande andra årsklassen, i femton dagar,

under hvartera af åren 1889 och 1890 värnpligtige, tillhörande första årsklassen, öfvas i tjugutre dagar, och värnpligtige, tillhörande andra årsklassen, i femton dagar;

under år 1891 värnpligtige, tillhörande första årsklassen, öfvas i tjugufem dagar, och värnpligtige, tillhörande andra årsklassen, i femton dagar;

under år 1892 värnpligtige, tillhörande första årsklassen, öfvas i tjugusju dagar, och värnpligtige, tillhörande andra årsklassen, i femton dagar;

under år 1893 värnpligtige, tillhörande första årsklassen, öfvas i tjugonio dagar och värnpligtige, tillhörande andra årsklassen, i femton dagar; och

under hvartera af åren 1894 och 1895 värnpligtige, tillhörande första årsklassen, öfvas i trettioen dagar, och värnpligtige, tillhörande andra årsklassen, i femton dagar;

hvarefter stadgandet i § 27 mom. 1 träder i kraft.

På sätt statsrådet och chefen för finansdepartementet redan antydt, anser jag dessa förslags antagande af Riksdagen böra göras till vilkor för den ifrågasatta lindringen i grundskatterna samt rustnings- och roteringsbesvären; och torde i öfverensstämmelse med tillvägagående år 1885, då beslut om utsträckning af värnplikten och lindring i nämnda skatter äfvensom i rustnings- och roteringsbesvären för första gången samtidigt fattades, i den nådiga proposition om ändring i värnpligtslagen, som Eders Kongl. Maj:t, i anledning af hvad jag sålunda hemställt, torde vilja till Riksdagen aflåta, jemväl böra uttryckas, att godkännandet af nu ifrågavarande förslag till ändring i samma lag eger rum under förutsättning, att förslaget om lindring i grundskatterna samt i rustnings- och roteringsbesvären och den deraf betingade ändring i 1 och 6 §§ af lagen om lindring i dessa besvär vinner Riksdagens bifall.

Utsträckning af beväringens åldern för visse värnpliktige.

Frånsedt de förslag till ändringar i värnpligtslagen, hvarom jag sålunda gjort hemställan, beder jag emellertid att i detta sammanhang få fästa Eders Kongl. Maj:ts uppmärksamhet på några andra stadganden i värnpligtslagen, som nu äfven torde böra underkastas ändring.

Jag beder dervid att först få påpeka ett för försvarsfrågan i dess helhet synnerligen viktigt förhållande, hvilket har sin grund i de vid 1885 års riksdag vidtagna ändringar i Eders Kongl. Maj:ts förslag till värnpligtslag och genom hvilket ett ändamålsenligt användande af de krafter, nämnda lag ställt till försvarets förfogande, i hög grad försvåras.

Som jag redan i förbigående antydt, innehöll nyssnämnda förslag till värnpligtslag, bland annat, att värnplikten skulle räcka 20 år, att den skulle fullgöras i beväringen och landstormen samt att beväringen skulle delas i första och andra uppbådet med sex års tjänst i hvartdera af dessa uppbåd. Det föreslogs vidare, i fråga om beväringens tjänstgöringsskyldighet, att den icke finge användas utom de förenade rikenas gränser, derest icke, hvad det första uppbådet anginge, statsrådet blifvit hördt och riksdagskallelse utfärdats samt, beträffande det andra, Riksdagen dertill gifvit sitt samtycke; och innehöll förslaget slutligen, i likhet med nu gällande lag, att landstormen endast finge uppkallas till hemortens försvar och icke föras utom eget och närmast tillgränsande inskrifningsområde. Riksdagen vidtog häruti den förändring, att tjänstetiden inskränktes till 12 år, att beväringens andra uppbåd bortogs samt att de särskilda stadganden, som hade afseende endast å nämnda uppbåd, i sammanhang dermed uteslötos.

Tillgången på värnpliktige, användbare till den aktiva fältarméns

förstärkande, minskades sålunda med hälften. Som lätt inses, kan nemligen krigsstyrelsen icke för befattning inom den egentliga armén med dess reserver och depôter taga i anspråk landstormen eller någon del deraf, hvilken, oafsedt att den, enligt värnpligtslagens uttryckliga bestämmelse, är afsedd uteslutande för ortförsvaret, författningsenligt icke kan föras utom eget och närmast tillgränsande inskrifningsområde. Beväringens sex klasser skola alltså förslå icke allenast till utfyllande af fredskadrerna till deras fältmässiga stridande manskapsstyrka utan äfven till alla de synnerligen talrika särskilda beställningar af allehanda slag, såsom läkare, förvaltningstjenstemän, förrådshandverkare, m. m., hvilka vid mobilisering måste nybildas.

Att ifrågavarande sex klasser beväring icke ens förslå till fyllande af förstnämnda behof, har jag redan påvisat, men ännu otillräckligare varder tillgången i sistnämnda afseende; och det är vid de möjliga utvägarne att afhjelpa denna brist, som jag ansett mig nu böra något uppehålla mig.

Jag förbigår dervid det vid mobilisering uppstående behofvet af befäl, ehuru det lätt inses, att, med de militära öfningar, som numera ega rum i statens offentliga läroverk, de från dessa bildningsanstalter utgångne unge män, som dessutom i sina på det teoretiska området förvärfvade kunskaper besitta betingelser att snarare än andre värnpligtige kunna förvärfva den nödiga militära praktiska utbildningen, väl kunna åtminstone delvis komma i fråga att fylla de vid mobilisering uppstående luckorna i arméns lägre befälskadrer och att sålunda åtgärden att minska beväringssklasserna måste menligt återverka äfven på möjligheten att fylla detta den mobiliserade fältarméns främsta behof. Förhållandena framträda emellertid ännu bjertare, då man öfverväger, i hvilken omfattning ett ändamålsenligt ordnande af arméns sjukvård och fältförvaltning tager krafter i anspråk, äfvensom besinnar, att de uppgifter, som åligga den dervid anställda personal, till största delen äro sådana, att de kunna fyllas jemväl af personer, som ej erhållit någon speciel utbildning för ändamålet vid armén.

Enligt hvad chefen för generalstaben upplyser uti en till mig stäld skrifvelse den 19 februari 1889, deri hithörande förhållanden med mycken utförlighet upptagits till behandling, anser han, hvad t. ex. angår sjukvården i fält, minst 400 läkare vara dertill erforderlige; och mot detta behof, som af komiterade för utarbetande af reglemente för sjukvården i fält beräknas ännu högre eller till icke mindre än 449, svarade 1888 en fredstillgång af 173 läkare eller 114 läkare på stat, 47 fältläkarestipendiater af 1:sta och 2:dra klassen, 5 läkare, tillhörande fältläkarecorpsets reserv, och 7 förut vid armén anstälde läkare,

som under krig hafva tjenstgöringsskyldighet. Behovvet är alltså 227 eller 276 allt efter som man lägger chefens för generalstaben eller ofvannämnda komiterades beräkningar till grund. På samma sätt kan behovvet af veterinärläkare skattas till 80, under det att tillgången endast utgör 32, och hvad slutligen angår förvaltningspersonal, beräknas denna af chefen för generalstaben i ofvannämnda skrifvelse vid mobilisering komma att uppgå till 1,100 mot nästan ingen fredstillgång. De förvaltningstjenstemän, som nu finnas, äro nemligen, om jag undantager de 42 regementsintendenterna, nästan uteslutande officerare eller underofficerare på stat, hvilka, fullt utbildade i sina militära befattningar som de äro, torde vid mobilisering göra mera nytta om de användas på sina vida längre förbildning kräfvande befälsplatser än såsom förvaltningstjenstemän.

Eders Kongl. Maj:t finner, att det är ett betydligt antal med särskilda fackinsigter utrustade individer, hvaraf armén sålunda vid mobilisering har behov; och om man å andra sidan med hvarandra jämför det antal personer med sådana fackinsigter, som befinna sig i beväringensåldern, sådan den är bestämd enligt 1885 års Riksdags beslut, och det motsvarande antal, som skulle stått till krigsstyrelsens förfogande, derest beväringensåldern vid samma riksdag bestämts enligt Eders Kongl. Maj:ts förslag, läser blifva klart, att, om ifrågavarande beslut redan, hvad angår tillgången på manskap i ledet, varit af en för arméns mobiliserbara styrka djupt ingripande beskaffenhet, det samma nästan betagit krigsstyrelsen alla utsigter att, på sätt i andra länder med en genomförd värnpligtsorganisation eger rum, kunna, för ordnande af den vid krigstillfälle för armén erforderliga sjukvården och förvaltningen i väsentligare mån göra sig till godo den tillgång af derför användbara personer, som förefinnes bland de värnpligtige.

Innan jag redogör för huru dessa siffror ställa sig, förutskickar jag den anmärkningen, att af medicine studerande sådana, som aflagt medicine kandidatexamen, väl synas mig kunna på arméns lägre läkareposter begagnas och att jag, hvad fältförvaltningen angår, icke förutsätter andra kunskaper hos dem, som kunna komma i fråga att vid densamma användas, än sådana som visas vara förvärfvade genom aflagd maturitetsexamen. Beräknas tillgången på för nyssnämnda ändamål användbare värnpligtige enligt dessa förutsättningar, visar det sig, likaledes enligt chefens för generalstaben i ofvannämnda skrifvelse framlagda, på officiella handlingar grundade öfverslag, att af läkare eller medicine studerande, som utan vidare förberedelse kunna tagas i anspråk för sjukvården i fält, 60 befinna sig i den nuvarande beväringensåldern, under det att 138 tillhöra landstormen, att af veterinärer i

samma kategori 19 tillhöra beväringen, men 61 landstormen, samt slutligen att, om från de studenter, som för närvarande drifva studier vid landets universitet, borträknas medicine och teologie studerande, hvilka vid mobilisering torde få användande i de särskilda befattningar vid armén, hvartill deras studier göra dem lämplige, återstående studentantalet inom beväringens fyra äldste, företrädesvis för krig användbara klasser knappast räcker till att fylla det ofvan angifna behovet af förvaltningstjenstemän, under det att antalet i så väl beväringen som landstormen tillhörige värnpliktige, som drifva eller drifvit akademiska studier, är så stort, att icke allenast nämnda behof dermed kan tillgodoses utan äfven ett stort öfverskott finnes, tillräckligt att lemna tillgång till reservbefäl och att i öfrigt inom de olika truppförbanden bilda denna kärna af om sin uppgift fullt medvetne menige, som framför allt i en armé sådan som vår är af nöden, derest krigsdugliga afdelningar skola uppstå.

Jag förbiser härvid icke, att, derest förslaget om beväringens förstärkande med två klasser vinner Riksdagens bifall, förhållandena i detta afseende komma att gestalta sig något fördelaktigare, men den ökade tillgång på värnpliktige med speciella fackinsigter eller högre allmänbildning, som derigenom beredes, synes mig ändock icke vara så stor, att särskilda åtgärder för att vid påkommande krigsfara försäkra armén om dess behof af sjukvårds- och förvaltningspersonal till följd deraf blifva öfverflödiga.

Jag tvekar alltså icke att i nämnda syfte förorda den enda åtgärd, som med säkerhet kan anses leda till målet, den nemligen, att för dem, som genom dylika egenskaper kunna gagna försvaret, utsträcka skyldigheten att tienstgöra i beväringen till hela den nuvarande värnpligtsåldern. Åtgärden kan synas hård och framför allt stridande mot principen om en så vidt möjligt jemn fördelning af den personliga krigstjenstskyldigheten på alla samhällsklasser, som man vant sig att betrakta såsom en af sjelfva grundtankarne i en på den allmänna värnpligten fotad försvarsorganisation. Hvad hårdheten beträffar, beder jag emellertid att få erinra, att under fred enda skilnaden emellan beväringssmannens och landstormsmannens åligganden är, fränsedt öfningsskyldigheten, som ju ej beröres af ett stadigande i ofvan angifna rigtning, den, att, under det att landstormsmannen är fritagen från hvarje förpligtelse gent emot värnpligtsbefälet, beväringssmannen måste dels hos vederbörande göra anmälan om tillfällig bortovaro utöfver två månader från kompaniområdet äfvensom om flyttning från det samma dels ock vid de årliga mönstringarne draga försorg derom, att befälet erhåller tillförlitlig uppgift om hans bostad. Den anmälnings-

skyldighet, som sålunda åligger beväringssmannen, må dock göras skriftligen; och uppenbarligen kan vid sådant förhållande, helst endast bildade skrifkunnige värnpligtige komma att träffas af den föreslagna bestämmelsen, något tal om det under fred betungande i en dylik åtgärd icke ega rum.

Hvad skyldigheterna under krig beträffar, kan visserligen icke nekas, att beväringssmannens och landstormsmannens ställning derunder blifver temligen olika; under det den ena införlifvas med den egentliga fältarmén och sålunda kommer att dela alla dess öden, lemnas den senare ostörd i sitt hem och kan endast, derest kriget närmar sig hans egen provins' gränser, uppkallas att verksamt deltaga i försvaret. Det måste emellertid härvid ihågkommas att krigsstyrelsen, på sätt jag redan yttrat, svårligen kan på ett tillfredsställande sätt tillgodose försvaret med endast sex klasser beväring och att sålunda vid verkligt allvarlig krigsfara en af krigsstyrelsens första åtgärder torde blifva att af Eders Kongl. Maj:t och Riksdagen söka utverka förlängning af beväringssåldern. Utsträcktes alltså nu krigstjenstskyldigheten för en grupp af värnpligtige, på sätt jag ofvan antydt, komme fördenskull skilnaden emellan desse och öfrige värnpligtige i fråga om värnpligtsbördans tyngd att jemväl uti nu ifrågavarande hänseende blifva mera skenbar än verklig; och det torde icke kunna invändas, att vid sådant förhållande hela åtgärden blifver öfverflödig, ty äfven om man till dess kriget står för dörren anser sig kunna uppskjuta antagandet af bestämmelser, hvarigenom armén tillförsäkras att få sitt behof af reserv- och depôtmanuskap fylldt, låter sig sådant icke göra då frågan gäller sjukvårds- och förvaltningspersonalen, utan hvilken armén, den må i öfrigt vara än så duglig och än så väl ledd, svårligen kan sägas vara fullt tjenstduglig. Huru denna personal skall vid krig anskaffas, måste på förhand vara bestämdt och uppenbarligen kan större säkerhet att erhålla den icke beredas armén än om den af lagen berättigas att för ändamålet använda den därför fullt tillräckliga tillgång, som förefinnes inom de värnpligtige.

Den grundsats om en jemn fördelning af den personliga krigstjenstskyldigheten på alla rikets krigsduglige inbyggare, ur hvilken värnpligtslagens stadganden i allmänhet härflyta, är ej heller så undantagslös, som man vid ett hastigt öfvervägande af hithörande förhållanden törhända föreställer sig. Att ej nämna stadgandena i 7 och 30 §§, i kraft af hvilka den ene värnpligtige kan komma att användas till egentlig vapentjenst och den andre i civilmilitär befattning, eller föreskriften i § 28, som kan hafva till följd att under krig några provinsers beväring uppkallas till tjenst, under det motsvarande manuskap i andra

provinser lemnas att fortfarande sköta sina borgerliga yrken, med flera stadganden af samma art, har lagstiftaren redan genom bestämmelsen i § 34, att den, som under minst två år innehaft anställning vid härens eller flottans stam, skall under hela sin värnpligtstid tillhöra beväringen, fastslagit en grundsats, som med den, jag är betänkt föreslå, erbjuder en ganska stor analogi.

Slutligen måste betonas, att, om krigstjenstskyldigheten för de akademiskt bildade klasserna på detta sätt utsträcker, den till gengäld blifver till sin art mindre tryckande, och i alla händelser synes det icke obilligt, att staten i ersättning för den kostnadsfria undervisning, den lemnat, vid ett tillfälle, då dess egen tillvaro står på spel, utkräver något större mått tjenstbarhet utaf de samhällsmedlemmar, som tagit den erbjudna förmånen i anspråk och hos hvilka just i kraft af den undervisning, de erhållit, och den väckelse, deras nationalkänsla derunder rönt, medvetandet om den pågående stridens innebörd får antagas vara klarast och djupast.

Hvad angår den närmare begränsningen af det sålunda föreslagna stadgandet, torde, då undervisningen i statens alla elementarläroverk är helt och hållet eller åtminstone i det närmaste kostnadsfri, det väl kunna i fråga sättas, att alla de, som följt nämnda undervisning till slut och följaktligen genom statens mellankomst satts i tillfälle aflägga maturitetsexamen, skulle bindas till den större krigstjenstskyldigheten. Då emellertid det skäl för en dylik utsträckning af denna skyldighet som hemtas från den kostnadsfria undervisningen i skolorna, icke eger tillämplighet på dem af landets ungdom, som genom enskild undervisning förberedes till maturitetsexamen samt det ur synpunkten af reda och ordning i de värnpligtiges rullföring är önskligt, att alla värnpligtige i samma kategori underkastas samma bestämmelser, har jag redan af denna anledning icke ansett mig böra föreslå något stadgande, hvarigenom aflagd maturitetsexamen i allmänhet skulle förklaras medföra skyldighet att under hela värnpligtstiden tillhöra beväringen.

Oafsedt detta skäl torde emellertid maturitetsexamens afläggande i och för sig icke lämpligen kunna användas såsom bestämningsgrund i fråga om den utsträckta värnpligtsskyldigheten. Dels utgör denna examen förberedelse jemväl för andra banor än den egentliga stats-tjensten och uppenbarligen måste det vara önskligt, att hufvudsakligen de, som redan genom arten af sina studier visat sig för framtiden vilja egna sin tjänst åt det allmänna, komma att beröras af det nya stadgandet, dels torde den förut åberopade analogien med det frivilliga kapitulationsaftal, som för den, hvilken inträder i härens eller flottans

stam grundlägger skyldigheten till utsträckt värnpligt, med nödvändighet betinga, att åt den unge studenten lemnas frihet att sjelf afgöra huruvida han bör välja en bana, som i fråga om värnpligtsskyldigheten bringar honom i en något ogynsammare ställning än andre unge män af motsvarande ålder. Jag anser alltså, att först någon tids begagnande af undervisningen vid universiteten eller motsvarande högskola bör vara afgörande i fråga om den utsträckta tjenstgöringsskyldigheten, och synes mig denna tid, i likhet med hvad som i fråga om anställning vid härens eller flottans stam är stadgadt, kunna bestämmas till två år.

Under erinran, att, om till måttstock för en högskolas jembördighet med universiteten i nämnda afseende tages den omständigheten, att i regeln maturitetsexamen utgör vilkor för inträde vid densamma och att deri meddelas undervisning, som direkt berättigar till anställning i någon af statens olika förvaltningsgrenar, de högskolor, som, i fråga om utsträckt värnpligt för dem, hvilka begagna sig af undervisningen derstädes, torde böra likställas med universiteten, för närvarande äro, förutom skogsinstitutet, om hvars ställning i detta afseende förslag till särskild proposition lärer, enligt hvad jag af chefen för finansdepartementet inhemtat, komma att föreläggas Eders Kongl. Maj:t, karolinska institutet, veterinärinstitutet och tekniska högskolan, hemställer jag alltså, att Eders Kongl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att till 34 § värnpligtslagen må göras ett tillägg af följande lydelse:

Den som under minst två år varit inskrifven såsom studerande vid universitetet eller såsom elev vid annan statens högskola, tillhör likaledes beväringen intill utgången af det år, hvarunder han fyller trettio två år.

De öfriga förslag till ändring i värnpligtslagen, jag har att framställa, äro alla föranledda af den erfarenhet om dess verkningar, som vunnits under den tid, densamma varit gällande, och i de yttranden, som jag redan sistlidet år infortrade från vederbörande befälhafvare för rikets värnpligtsområden beträffande de förändringar i omförmälda lag, som de kunde anse af behovet påkallade, hafva flertalet områdesbefälhafvare påpekat just nu ifrågasatta förändringar såsom företrädesvis egnade att tagas under öfvervägande.

Ändringarne afse dels värnpligtslagens föreskrifter beträffande redovisning af de värnpligtige, som äro inskrifne å sjömanshus, dels det deri förekommande stadgande, att uttagning af värnpligtige till

specialvapnen skall verkställas af inskrifningsrevisionerna, dels rättighet för svenska undersåtar, som vistas utomlands, att under vissa förutsättningar fritagas från personlig inställelse vid inskrifningsförrättning, dels ock slutligen något större rättighet för de värnpligtige i allmänhet än nu är fallet att erhålla uppskof med vapenöfning.

Om redovisning af värnpligtige, inskrifne å sjömanshus.

Föreskriften i 13 § 2 mom. värnpligtslagen, att värnpliktig, som är inskrifven vid sjömanshus, skall redovisas inom det inskrifningsområde, der sjömanshuset är beläget, jemte det deraf betingade stadgandet i 35 § 3 mom. om skyldighet för den, som är å sjömanshus inskrifven, att göra vissa anmälningar, återfinnas i alla de förslag till värnpligtslagar, som utarbetats sedan ombildning af vårt försvarsväsende i dess helhet börjat ifrågasättas; och torde anledningen till dessa stadganden böra sökas i föreställningen, att kontrollen öfver dylika värnpligtige, hvilka, såsom bekant, äro fria från personlig inställelse vid inskrifningsförrättningarna, skulle blifva noggrannare och lättare att handhafva, derest redovisningen egde rum inom det kompaniområde, der sjömanshuset är beläget. Detta har emellertid visat sig vara ett misstag. Långt ifrån att kontrollen derigenom befordrats, synes snarare motsatsen hafva inträffat. Särskildt har dubbelföring af dylika värnpligtige deraf föranledts. Ej sällan har nemligen förekommit, att å sjömanshus inskrifne värnpligtige begagnat sig af rättigheten att sjelfve anmäla sig till inskrifning i hemortens kompaniområde, hvilket ofta är ett helt annat än det, inom hvilket det sjömanshus, i hvars rullor de införts, är beläget. Och då inskrifningsmyndigheterna i hemorten, till hvilka, derest sjömanshuset är beläget inom annat kompaniområde, några uppgifter om de å sjömanshuset inskrifne värnpligtige icke ingå, vid sådant förhållande saknat hvarje skäl till antagande att de anmälde varit intagna i sjömanshus' rullor och följaktligen låtit inskrifva dem i hemorten, under det samtidigt inskrifningsmyndigheterna i det kompaniområde, der vederbörande sjömanshus är beläget, författningen likmätigt, utan hinder deraf att de ifrågavarande värnpligtige icke vid inskrifningsförrättningen derstädes kommit tillstädes, jemväl måst inskrifva dem såsom värnpligtige i sistnämnda kompaniområde, inses lätt, att den omtalade dubbelföringen med dess påföljder af obehag för de inskrifne och oreda i redovisningen af de värnpligtige har sin grund i sjelfva lagen. Enda botemedlet mot detta missförhållande synes mig vara, att de å sjömanshus inskrifne värnpligtige i likhet

med alla andra redovisas och rullföras i det kompaniområde, der de äro mantalsskrifne.

Af en dylik åtgärd lär ingalunda följa, att den särskilda kontroll som från sjömanshusen föres öfver de derstädes inskrifne sjömän, var der för arméns inskrifningsväsende onyttiggjord. Ingenting synes nemligen hindra att de uppgifter rörande å sjömanshus inskrifne värnpligtige, som för närvarande ingå till områdesbefälet i det kompaniområde, der sjömanshuset är beläget, för framtiden förklaras skola öfverlemnas till motsvarande befäl i de olika kompaniområden, der de å sjömanshus inskrifne värnpligtige äro mantalsskrifne; och uppenbart är, att genom en sådan föreskrift kontrollen, ehuru utöfvad af annat befäl, måste blifva densamma som hitintills.

Det är också ej min mening, att stadgandet i 12 § 2 mom. värnpligtslagen, hvarigenom direktionerna öfver sjömanshusen förpligtas att till vederbörande befallningshafvande insända uppgift å de i sjömanshusens register inskrifne värnpligtige, skulle upphävas i sammanhang med den omordade förändringen. Denna skyldighet skulle tvärt om fortfarande kvarstå; och torde befallningshafvande böra åläggas att till befälhafvarne för de olika inskrifningsområden, inom hvilka de värnpligtige äro mantalsskrifne, insända den sålunda rörande dem inkomna uppgiften.

De förändringar i 12 § 2 mom. värnpligtslagen, som med anledning häraf erfordras, torde kunna inskränkas dertill, att dels slutorden »inskrifningsområdets befälhafvare», hvarmed under nuvarande förhållanden betecknas befälhafvaren i det inskrifningsområde, der sjömanshuset är beläget, utbytas mot orden »vederbörande befälhafvare för de olika inskrifningsområden, inom hvilka de värnpligtige äro mantalsskrifne» och att dels i stället för orden »äfven dessa uppgifter» insättas orden »utdrag af dessa uppgifter».

Deremot måste stadgandet i 33 § 3 mom. underkastas en något större förändring. Då framdeles en å sjömanshus inskrifven värnpligtigs flyttning från ett till annat sjömanshus i ingen mån skulle komma att inverka på den ort, der han såsom värnpliktig skall redovisas, följer nemligen af sig sjelf, att anmälan om dylik flyttning icke behöfver göras till annan än kompaniområdesbefälhafvaren i mantalsskrifningsorten, som fortfarande oafsedt flyttningen till annat sjömanshus skulle hafva att redovisa honom. Den förändring i detta moment, jag med anledning deraf anser nödig, framgår af det förslag till ändrad redaktion af momentet, som jag nu går att föredraga.

Jag hemställer alltså, att Eders Kongl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen, att 13 § 2 mom. värnpligtslagen må utgå samt att i samman-

hang dermed 3 mom. af samma § bekomma ordningsnumret 2 äfvensom 12 § 2 mom. och 33 § 3 mom. erhålla följande förändrade lydelse:

12 § 2 mom. Direktionerna öfver sjömanshusen skola på sätt och inom tid, som Konungen bestämmer, hvarje år insända uppgift å de i sjömanshusets register inskrifne värnpligtige till Konungens befallningshafvande, som ofördröjligen öfversänder utdrag af dessa uppgifter till vederbörande befälhafvare för de olika inskrifningsområden, inom hvilka de värnpligtige äro mautalsskrifne; samt

33 § 3 mom. Den, hvilken enligt § 27 mom. 2 tillhör flottans reserv, så ock annan värnpliktig vid flottan, som är inskrifven å sjömanshus, är skyldig att, då han flyttar från ett sjömanshus till annat eller upphör att vara vid sjömanshus inskrifven, derom göra anmälan hos kompanibefålet; börande sålunda föreskrifna anmälningar ske senast en månad, efter det ombyte af eller afgang från sjömanshus egt rum.

Värnpliktig vid flottan, hvilken icke är vid sjömanshus inskrifven, vare underkastad de i mom. 2 gifna bestämmelser rörande anmälan vid tillfällig vistelse utom kompaniområdet eller vid afflyttning.

Ang. tilldelning till vapenslag genom inskrifningsnämnden.

Föreskrifterna i 19, 22 och 26 §§ värnpligtslagen, att inskrifningsnämnderna endast skola hafva att pröfva och yttra sig om de inskrifnes lämplighet för det ena eller andra vapenslaget eller för annan befattning vid hären eller flottan, men att deremot sjelfva uttagningen till de olika vapnen och befattningarne skall verkställas af inskrifningsrevisionen, återfinnas likaledes i samtliga de förut omtalade förslagen till värnpligtslagar och lärer skälet till föreskrifterna varit det, att tilldelningen till vapenslag, såsom i hög grad beroende på de värnpligtiges fallenhet och dertill af stor betydelse för det sätt, hvarpå de komme att fullgöra den tvungna krigstjensten, ansågs böra anförtros åt den högre myndigheten med dess förmodade säkrare urskilning och mera förtroende ingifvande sammansättning. Dessa föreskrifter hafva emellertid vid tillämpningen visat sig medföra svårigheter af den art, att de icke vidare synas mig böra bibehållas. Frånsedt den omständigheten, att, i följd af inskrifningsrevisionernas befattning med uttagningen till specialvapnen, det slutliga resultatet af årets inskrifningsförrättningar blifver senare känt och att sålunda de värnpligtige längre än eljest vore behöfligt hållas i okunnighet om den för dem ganska viktiga frågan, vid hvilket vapen de komma att fullgöra sin tjenstskyldighet, torde det också vara

uppenbart, att inskrifningsnämnderna, inför hvilka de värnpligtige personligen infinna sig, skola hafva lättare att göra tilldelningen till vapenslag än inskrifningsrevisionerna, som endast med ledning af inskrifningsnämndernas anteckningar skola verkställa den för tilldelningen erforderliga pröfning. Och hvad angår farhågan, att inskrifningsnämnderna i sin sammansättning skulle erbjuda mindre garanti för ett rättvist handhavande af den viktiga befogenheten att bestämma öfver de värnpligtiges tilldelning till vapenslag, torde böra ihågkommas, att i dessa nämnder så väl som i inskrifningsrevisionerna det borgerliga elementet är öfvervägande och att man sålunda lika litet från den ena som från den andra af dessa myndigheter har att befara ett eftersättande af de värnpligtiges rättigheter.

Då dertill ytterligare kommer att genom uttagningens förläggande till nämnderna, som afsluta sina sammanträden vida tidigare än revisionerna, möjlighet beredes att förr än för närvarande kunnat ske påbegrinna de årliga beväringmötena, hyser jag alltså ingen tvekan att tillstyrka den ifrågasatta förändringen. Inskrifningsrevisionernas befattningsmed denna angelägenhet komme dessutom ej att såsom följd deraf helt och hållet upphöra. Enligt 22 § mom. a och b åligger det nemligen dem att ej mindre pröfva och afdöma besvär emot inskrifningsnämndernas beslut än äfven granska och, der så skäligen finnes, ändra sådana dessa nämnders beslut, öfver hvilka olika meningar varit inom nämnderna till protokollet antecknade. Särskildt sistnämnda stadgande, hvarigenom det gjorts inskrifningsrevisionerna till en pligt att, derest i någon fråga inom nämnderna skiljaktiga åsigter gjort sig gällande, af egen drift underkasta nämndernas beslut granskning, synes mig väl egnadt att häfva de möjliga betänkligheter, som, oafsedt den ifrågasatta förändringens praktiska gagn, ur rent teoretisk synpunkt kunna framställas mot densamma. Det torde nemligen svårigen kunna tänkas, att ett beslut inom inskrifningsnämnderna, som är af uppenbart lagstridig art eller eljest kränker enskilds rätt, icke skall inom desamma framkalla olika åsigter; och mera behöfves, enligt nämnda stadgande, icke för att beslutet, äfven om de värnpligtige, som deraf träffas, utaf okunnighet eller andra skäl underlåta att öfverklaga det-samma, skall komma under den högre inskrifningsmyndighetens bedömande.

Jag hemställer således, att mom. c och d. i § 22 uteslutas ur nämnda paragraf och i stället införas under § 19, att dervid ordet »inskrifningsområdet» i § 22 c ändras till »bataljonsområdet», hvarefter nämnda mom. sammanläses med mom. d. i 19 §; att § 22 mom. d införas under mom. e i 19 §; att mom. e och f i nämnda paragraf

erhålla de förändrade bokstafs-beteckningar, som af dessa förändringar betingas samt att, jemte det ordet »inskrifningsområden» i § 26 jemväl utbytes mot ordet »bataljonsområden», den i samma § förekommande hänvisningen till § 22 uteslutes.

Dessa paragrafer skulle sålunda komma att erhålla följande förändrade lydelse:

§ 19. Inskrifningsnämnden, hvars ledamöter sammankallas af Konungens befallningshafvande i det län, hvartill största delen af bataljonsområdet hörer, tillkommer och åligger:

a) att verkställa de i § 13 omnämnda inskrifningar samt dervid i flottan inskrifva de värnpligtige, hvilka i § 25 mom. 1 omförmälas;

b) att pröfva och besluta om de i §§ 2, 16 och 17 omnämnda frikallelser och uppskof;

c) att mottaga de inskrifnes anmälningar rörande de vapenslag, de önska tillhöra;

d) att efter pröfning af de inskrifnes lämplighet för det ena eller andra vapenslaget eller för annan befattning vid hären eller flottan bland dem uttaga det antal, som från bataljonsområdet skall tilldelas rytteriet, artilleriet, ingenjörtrupperna och trängen, hvarvid i första rummet till nyssnämnda vapen uttagas de, hvilka dertill sig anmält;

e) att i afseende å dem, hvilka enligt § 25 mom. 2 skola i flottan inskrifvas, tillämpa hvad här ofvan blifvit om inskrifning till specialvapnen föreskrifvet;

f) att tillställa de inskrifne den i § 14 omnämnda inskrifningsbok, i hvilken nämndens beslut bör vara antecknad, och med hvilken bör följa ett utdrag af denna lag samt af andra lagar och stadganden rörande krigsmagten, börande sådan inskrifningsbok för värnpliktig, som är å sjömanshus inskrifven och icke vid förrättningen sig inställer, öfversändas till vederbörande sjömanshusdirektion, der inskrifningsboken får af den värnpligtige afhämtas;

g) att förordna om de värnpligtiges öfverförande vid behörig tid till landstormen.

Öfver nämndens beslut föres protokoll af den utaf Konungens befallningshafvande förordnade ledamoten, och skola, innan nämnden lemna förrättningsstället, så väl inskrifningslängderna som protokollet af nämnden underskrifvas.

§ 22. Inskrifningsrevisionen, som sammanträder på kallelse af ordföranden, tillkommer:

a) att pröfva och afdöma besvär mot inskrifningsnämnds beslut;

b) att granska och, der så skäligt finnes, ändra sådana inskrif-

ningsnämnds beslut, öfver hvilka olika meningar varit inom nämnden till protokollet antecknade.

Inskriftsrevisionens beslut öfverlemnas till Konungens befallningshafvande för att genom dess försorg vederbörande kungöras.

§ 26. Värnpligtige uttagas ur bataljonsområden, på sätt § 19 bestämmer, till rytteriet, artilleriet, ingenjörtrupperna, trängen och flottan, hvarefter öfrige värnpligtige tilldelas fotfolket.

Efter det nya värnpligtslagen med dess skärpta bestämmelser om de värnpligtiges redovisning trädt i kraft, har ej sällan inträffat, att svenskar i inskrifningsåldern, som haft fast anställning utomlands eller derstädes uppehållit sig, vare sig för studiers idkande eller för utbildning i sina respektive yrken, hos Eders Kongl. Maj:t anhållit, att, som deras hemresa för inställelse vid inskrifningsförrättning vore förenad med betydlig tidsutdrägt och stora kostnader, de måtte berättigas att utan personlig inställelse vid dylik förrättning varda inskrifne och dymedelst sättas i tillfälle få undergå den för de värnpligtige föreskrifna vapenöfning. Deras afsigt har sålunda icke varit att undandra sig den för de värnpligtige väsentligaste skyldigheten att till det mått lagen föreskrifver förvärfva sig erforderlig militärisk utbildning, utan endast att blifva fritagna från ett åliggande, den personliga inställelsen vid inskrifningsförrättning, som, med afseende å deras särskilda förhållanden, syntes dem onödigtvis betungande. Emot värnpligtslagens uttryckliga stadgande i § 14 har emellertid Eders Kongl. Maj:t icke ansett sig kunna bifalla dylika ansökningar.

Rättighet för utomlands sig uppehållande värnpligtige att i vissa fall uteblifva från inskrifningsförrättning.

De skäl, som åberopats för desamma hafva dock syntes mig af den art, att jag trott mig böra taga under öfvervägande, om ej möjlighet borde beredas värnpligtige i denna kategori att erhålla någon lättnad vid sina värnpligtsskyldigheters fullgörande.

I och för sig är stadgandet i nämnda § af mycken vikt och i allmänhet lärer ej kunna ifrågasättas, att inskrifningen till krigstjenst, som måste föregås af läkarebesigtning och en samvetsgrann pröfning af de värnpligtiges kroppsliga beskaffenhet och deraf beroende förmåga att uthärda ett fälttågs ansträngningar må kunna ega rum, utan att inskrifningsmyndigheterna sättas i tillfälle att genom personlig undersökning öfvertyga sig om befintligheten hos de värnpligtige af dessa oundgängliga vilkor för den tvungna liksom all annan krigstjenst. En ansökan af utomlands sig uppehållande svenskar att på grund af upp-

gifna lyten och sjukdomar varda utan personlig inställelse vid inskrifningsförrättning från värnpligtens fullgörande *frikallade* synes mig alltså under inga förhållanden böra få bifallas. Är förhållandet sådant de uppgifvit, leder ju inställelsen vid inskrifningsförrättningen till befrielse och *en* resa till hemlandet för att vinna sådan befrielse lär icke kunna anses till den grad betungande, att för dess skull ett så betydande afsteg från värnpligtslagens allmänna stadganden, som det ifrågasatta, kan anses påkalladt.

För de utomlands varande värnpligtige åter, som ej göra anspråk på att varda från värnpligten *frikallade*, ställer sig saken annorlunda. Under nuvarande förhållanden måste de hemresa först på våren för att blifva inskrifne och derefter på sommaren samma år samt, derest de varda tilldelade infanteriet eller trängen, jemväl följande år för undergående af vapenöfning; och uppenbarligen kan, helst om de vistas inom aflägsnare länder, denna skyldighet synas väl tung. Möjlighet synes mig derföre böra beredas vederbörande inskrifningsmyndigheter att i särskilda fall, i hvilka omständigheterna synas dem synnerligen ömmande, medgifva befrielse från inställelsen vid inskrifningsförrättningen; och torde betänkligheterna deremot vara så mycket mindre, som lagen redan beviljat denna förmån åt en grupp värnpligtige, de å sjömanshus inskrifne, samt anledningen till den privilegierade ställning, man gifvit dem, just torde vara att de dels antagas endast med svårighet kunna komma tillstädes vid inskrifningsförrättning och dels, såsom sjömän i aktiv tjenst, i regeln måste vara duglige jemväl till krigstjenst.

I motsats till de i sjömanshus' rullor antecknade värnpligtige, hvilka i sistnämnda egenskap varda inskrifne utan att läkarebetyg om dem företes, skulle de värnpligtige, om hvilka nu är fråga, för att komma i åtnjutande af den föreslagna förmånen visserligen behöfva förete läkarebetyg, hvilket, då de vistas utomlands, i allmänhet torde blifva utfärdadt af utländsk läkare. Svensk myndighet skulle sålunda vid sin pröfning af dylika värnpligtiges duglighet till krigstjenst blifva beroende af utländsk läkares intyg, och att detta är en olägenhet kan jag icke bestrida, helst i det utländska läkarebetyget någon hänsyn till de svenska bestämmelserna om vilkoren för de värnpligtiges antaglighet till krigstjenst i regeln icke läser komma att tagas. Den torde dock vara af mindre betydighet, och i hvarje fall är redan nu föreskrifvet, att de värnpligtige mot slutet af hvarje öfning skola underkastas förnyad läkareundersökning. Svensk militärläkare blifver alltså i tillfälle att hvad nu ifrågavarande värnpligtige angår kontrollera i hvad mån den utländske läkaren kan hafva misstagit sig.

Emellertid torde af sig sjelft förstås, att erforderliga bestämmelser böra utfärdas i syfte dels att för de värnpligtige göra omöjligt att betjena sig af det föreslagna nya stadgandet till att genom en föregifven eller tillfällig vistelse utomlands undandraga sig personlig inställelse vid inskrifningsförrättning dels ock att det läkarebetyg, som blifver nödvändigt för att styrka de ifrågavarande värnpligtiges duglighet till krigstjenst, må blifva så tillförlitligt och efter svenska förhållanden afpassadt som omständigheterna medgifva. Så beskaffade bestämmelser torde dock, i enlighet med föreskriften i 51 § värnpligtslagen, böra utfärdas af Eders Kongl. Maj:t och lärer alltså en redogörelse för hvad desamma enligt min åsigt böra innehålla ej i detta sammanhang vara af behovet påkalladt.

Jag hemställer, under åberopande af hvad jag sålunda anført, att Eders Kongl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att 14 § värnpligtslagen må erhålla följande förändrade lydelse:

Vid inskrifningsförrättning är, med undantag af den, som är å sjömanshus inskrifven, hvarje till densamma inkallad värnpliktig skyldig att personligen inställa sig; dock att vederbörande inskrifningsnämnd må kunna, der omständigheter sådant påkalla, utan personlig inställelse inskrifva den, som vid tiden för förrättningen har fast anställning utomlands eller derstädes uppehåller sig för idkande af studier eller utbildning i sitt yrke och tillika i den ordning, Konungen föreskrifver, styrker, att han är till krigstjenst duglig.

Till inskrifningsförrättning skola vederbörande tjänstemän införskaffa de värnpligtiges prestbetyg.

Efter inskrifningen erhåller den värnpligtige en inskrifningsbok, hvari skall af vederbörande befäl antecknas hvad som beträffande hans värnpligt är af vigt att kunna styrka, såsom fullgjord tjenstgörings-skyldighet med mera dylikt.

I de ofvannämnda från vederbörande områdesbefälhafvare infortrade yttrandena har nästan enstämmigt framhållits billigheten deraf, att rättigheten till uppskof med vapenöfning, som enligt 17 § värnpligtslagen är inskränkt till det år, under hvilket värnpliktig fyller tjugutvå år, göres något vidsträcktare. Särskildt anser flertalet af dessa områdesbefälhafvare ingen anledning förefinnas att såsom nu är fallet alldeles omöjliggöra uppskof med andra årets tjenstgöring, och hafva de i sammanhang dermed uppgifvit åtskilliga andra omständigheter, som

*Utsträckning
af rättigheten
till uppskof
med vapen-
öfning.*

med lika fog som de nu i paragrafen uppräknade, enligt deras förmenande, borde få grundlägga rätten till uppskof.

Hvad sistnämnda omständighet angår, torde emellertid någon förändring af värnpligtslagen deraf icke påkallas. Genom orden i mom. c, af paragrafen, att annan värnpliktig än de under a och b uppräknade kunna erhålla uppskof, så vidt giltiga skäl för uppskofvets beviljande pröfvas vara anförda, har lagstiftaren, enligt min åsigt, tillräckligt tydligt angifvit, att rättigheten till uppskof icke är fästad uteslutande vid de omständigheter, som i paragrafen uppräknas, utan att åt inskrifningsmyndigheterna är medgifvet att i detta afseende lämpa sina beslut efter de i hvarje särskildt fall förekommande omständigheter; och lär vid sådant förhållande något ytterligare lagstiftande i ämnet icke vara af behovet påkalladt.

Deremot finner jag lika med områdesbefälhafvarne rätten till uppskof med vapenöfning böra till tiden något utvidgas och anser jag dervid ingen betänklighet förekomma att, om så finnes nödigt, uppskof må kunna medgifvas äfven med andra årets tjänstgöring. Då detta ändamål skulle vinnas derigenom att ordet »tjugutvå» i 17:de paragrafens första stycke utbyttes mot ordet »tjugutre», under det att samtidigt, till förekommande af det möjliga missförståndet, att uppskof skulle kunna beviljas för båda åren på en gång, i paragrafen inskjutas orden »under ett år för hvarje gång», hemställer jag för den skull, att Eders Kongl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att nämnda paragraf må erhålla följande förändrade lydelse:

Uppskof med den i § 27 omförmälda tjänstgöring vid hären eller flottan under fredstid kan till det år, under hvilket värnpliktig fyller tjugutre år, med ett år för hvarje gång medgifvas:

a) värnpliktig, som idkar studier och styrker sig behöfva sådant uppskof för afslutande af redan fortskriden lärokurs;

b) å sjömanshus inskrifven värnpliktig, som enligt intyg från sjömanshusdirektionen är förhyrd för längre resa å handelsfartyg och som till följd deraf icke utan väsentlig olägenhet kan, så länge resan fortvarar, inställa sig;

c) annan värnpliktig, så vidt giltiga skäl för uppskofvets beviljande pröfvas vara anförda, såsom att han sjelf förvaltar och brukar honom tillhörig fast egendom eller sjelf drifver honom tillhörig handels-, fabriks- eller annan industriell rörelse, samt vid inskrifningsförrättningen befinnes af en eller annan anledning icke hafva varit i tillfälle att på lämpligt sätt ordna om fastighetens eller rörelsens skötande under den tid, han för sin militära tjänstgöring skulle blifva frånvarande.

2.

Hvad departementschefen sålunda yttrat och hemställt beträffande ändring af såväl värnpligtslagen som lagen angående lindring i rustnings- och roteringsbesvären, behagade Hans Maj:t Konungen, på tillstyrkan af statsrådets öfrige ledamöter, i nåder gilla och bifalla; och skulle propositioner i dessa ämnen, sådana de finnas detta protokoll bilagda, till Riksdagen aflätas.

Ex protocollo
Eugène Peyron.
